

Το ιστορικό της 6ης παραγράφου του κειμένου «Η Ορθόδοξος Εκκλησία και ο λοιπός Χριστιανικός κόσμος» (Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιερόθεος)

[/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Το ιστορικό της 6ης παραγράφου του κειμένου «Η Ορθόδοξος Εκκλησία και ο λοιπός Χριστιανικός κόσμος» (Προδημοσίευση από τον Τομο για την «Αγία και Μεγάλη Σύνοδο» που θα εκδοθή προσεχώς)

Το κείμενο με τίτλο «Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον», όπως υπογράφηκε από τούς Προκαθημένους των Ορθοδόξων Εκκλησιών στην Γενεύη (Ιανουάριο 2016), κυρίως οι πρώτες ενότητες, από την 1η μέχρι την 6η ενότητα, ιδιαιτέρως δε η τελευταία αυτή ενότητα (6η), ήταν εκείνο που προκάλεσε έντονες συζητήσεις στην «Αγία και Μεγάλη Σύνοδο», που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2016 στο Κολυμπάρι της Κρήτης. Οι ενότητες αυτές αποτελούν το προοίμιο του κειμένου, πάνω στο οποίο στηρίζεται η όλη κατεύθυνσή του.

Στο προοίμιο αυτό γράφεται ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, θεμελιώνει την ενότητά της στην ίδρυσή της από τον Κυριον ημών Ιησούν Χριστό και την κοινωνία στην Αγία Τριάδα και τα Μυστήριά της. Η ενότητα αυτή εκφράζεται δια της αποστολικής διαδοχής και της πατερικής παραδόσεως και βιώνεται μέχρι σήμερα. Οι Οικουμενικές Σύνοδοι προέβαλαν τον υφιστάμενο δεσμό μεταξύ της ορθής πίστεως και της μυστηριακής κοινωνίας και

η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει ευθύνη για την ενότητα και την οικουμενική της αποστολή. Έτσι, η Ορθόδοξη Εκκλησία καλλιεργούσε πάντοτε τον διάλογο «υπέρ της των πάντων ενώσεως» «μετά των εξ αυτής διεστώτων».

Οι διάλογοι της Ορθοδόξου Εκκλησίας με τον «λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον» αποβλέπουν στην απωλεσθείσα ενότητα των Χριστιανών με βάση την πίστη της παραδόσεως της αρχαίας Εκκλησίας των επτά Οικουμενικών Συνόδων.

Η ενότητα της Εκκλησίας, κατά την οντολογική της φύση, είναι αδύνατον να διαταραχθή. Η Ορθόδοξη Εκκλησία, κατά το κείμενο των Προκαθημένων που παραπέμφθηκε στην Σύνοδο προς συζήτηση, αναγνωρίζει την ιστορική ύπαρξη άλλων Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών «μη ευρισκομένων εν κοινωνία μετ' αυτής», αλλά πιστεύει ότι και οι σχέσεις προς αυτές πρέπει να στηρίζονται στην όσο το δυνατόν από αυτές ταχύτερη και αντικειμενικότερη αποσαφήνιση του όλου εκκλησιολογικού θέματος και ιδιαιτέρως της γενικότερης από αυτές διδασκαλίας περί Μυστηρίων, χάριτος, ιερωσύνης και αποστολικής διαδοχής.

Είναι φανερόν ότι στις θέσεις αυτές υπάρχει η έννοια ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει συνείδηση ότι είναι η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, αλλά συγχρόνως αναγνωρίζει και την ιστορική ονομασία άλλων Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών, οι οποίες διέστησαν «εξ αυτής». Επίσης, παρατηρείται η έννοια ότι η ενότητα της Ορθοδόξου Εκκλησίας στηρίζεται στον άρρηκτο δεσμό μεταξύ της ορθής πίστεως και της μυστηριακής κοινωνίας, η ενότητά της αυτή είναι αδύνατον να διαταραχθή, αλλά ταυτόχρονα υποστηρίζεται ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία αγωνίζεται για την ενότητα όλων των Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών, αρκεί οι ίδιες να αποσαφηνίσουν το όλο εκκλησιολογικό θέμα.

Το κείμενο αυτό έχει μιά ιστορία, αφού είχε καταρτισθή από διάφορες Προπαρασκευαστικές Συνοδικές Επιτροπές, εγκρίθηκε στην Γ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη στην Γενεύη το 1986, ενώ στην Ε Προσυνοδική Πανορθόδοξη Επιτροπή του 2015 στην Γενεύη συγχωνεύθηκε με το άλλο κείμενο με θέμα «Ορθόδοξη Εκκλησία και η οικουμενική Κίνησις», με αποτέλεσμα να απομακρυνθούν πολλά θετικά σημεία. Το τελικό κείμενο εγκρίθηκε από την Συναξη των Προκαθημένων τον Ιανουάριο του 2016 στην Γενεύη και παραπέμφθηκε στην «Αγία και Μεγάλη Σύνοδο» στην Κρήτη για την τελική επεξεργασία και υπογραφή.

Στην συνέχεια θα δούμε το πως καταρτίσθηκε το προοίμιο αυτό του κειμένου.

1. Το κείμενο και η εισήγηση του Γραμματέως της Επιτροπής

Το κείμενο «Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον» καταρτίσθηκε, όπως προαναφέρθηκε, από την Γ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη (28 Οκτωβρίου-6 Νοεμβρίου 1986).

Κατά την Β΄ ημέρα των εργασιών της, και μάλιστα κατά την πρωινή Συνεδρίασή της, στην οποία προήδρευσε ο Σεβ. Μητροπολίτης Μυρων κ. Χρυσόστομος, αναγνώσθηκε η εισήγηση του Γραμματέως επί της Προπαρασκευής της Συνόδου Σεβ. Μητροπολίτου Ελβετίας κ. Δαμασκηνού.

Ο εισηγητής στην αρχή ανέφερε τα σχετικά με την ετοιμασία του κειμένου, στην συνέχεια διάβασε το κείμενο που συνέταξε η Προπαρασκευαστική Επιτροπή, και ακολούθως έκανε διάφορες παρατηρήσεις επί του κειμένου, ενημερώνοντας τούς εκπροσώπους των Ορθοδόξων Εκκλησιών για διάφορα ζητήματα [1].

Το προοίμιο του κειμένου που ετοιμάσθηκε προς συζήτηση δικαιολογούσε τούς θεολογικούς διαλόγους που έκανε η Ορθόδοξη Εκκλησία με τούς άλλους Χριστιανούς, κατέγραφε τον σκοπό τους, τις δυσκολίες τους και πως πρέπει να αντιμετωπισθούν.

Γράφεται:

«Η Ορθόδοξος Εκκλησία ανέκαθεν ήτο εύνους και θετικώς διατεθειμένη προς πάντα Διάλογον. Κατά τα τελευταία δε ταύτα έτη εχώρησεν εις Θεολογικόν Διάλογον μετά πλείστων χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιων, εν τη πεποιθήσει ότι δια του Διαλόγου δίδει δυναμικήν μαρτυρίαν των πνευματικών αυτής θησαυρών προς τούς εκτός αυτής, με αντικειμενικόν σκοπόν την προλείανσιν της οδού, της οδηγούσης εις την ενότητα.

Βεβαίως, η Εκκλησία ημών, διαλεγομένη μετά των λοιπών χριστιανών, δεν παραγνωρίζει τας δυσκολίας του τοιούτου εγχειρήματος. Ομως δεν στηρίζεται μονον εις τας ανθρωπίνας δυνάμεις των διεξαγόντων τούς Διαλόγους, αλλ' απεκδέχεται και την επιστασίαν του Αγίου Πνεύματος εν τη χάριτι του Κυρίου, ευχηθέντος «ίνα πάντες εν ώσι» (Ιω. 17,21).

Δια πάντα ταύτα η Ορθόδοξος Εκκλησία μενει πιστή εις την αρχήθεν χαραχθείσαν υπ' αυτής γραμμήν, όπως προωθή τούς Διαλόγους προς όλας τας Εκκλησίας και Ομολογιας, παρά το γεγονός ότι κατά την διεξαγωγήν τούτων αναφύονται πολλαπλοί δυσκολίαι, αι οποίαι χρήζουν εκάστοτε ιδιαιτέρας αντιμετώπισεως.

Προς τούτοις, επιβάλλεται, όπως αναληφθή προσπάθεια συντονισμού του έργου των διαφόρων Διορθοδόξων θεολογικών Επιτροπών τοσούτω μάλλον, όσω η υπάρχουσα άρρηκτος οντολογική ενότης της Ορθοδόξου Εκκλησίας πρέπει να αποκαλύπτεται και εκδηλώνηται και εν τω χώρω τούτω των Διαλόγων»[2].

Στην συνέχεια αναφέρεται στους διαλόγους «μετά των Αγγλικανών», «μετά των Παλαιοκαθολικών», «μετά των Αρχαίων Ανατολικών Εκκλησιών», «μετά των Ρωμαιοκαθολικών», «μετά των Λουθηρανών», «μετά των Μετερρυθμισμένων».

Στο τέλος ο εισηγητής έκανε και μερικές παρατηρήσεις ως προς τον τίτλο του θέματος, δηλαδή επί του τίτλου «Σχέσεις των Ορθοδόξων Εκκλησιών προς τον λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον», να γραφή «Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας....», ως προς τις προοπτικές των διμερών Θεολογικών Διαλόγων, ως προς το θεματολόγιο, ως προς την προτεραιότητα συζητήσεως συγκεκριμένων θεολογικών προβλημάτων κατά τον Θεολογικό διάλογο, και ως προς τον διάλογο με τούς Παλαιοκαθολικούς.

Το ενδιαφέρον στην προκειμένη περίπτωση είναι ότι ως προς το θεματολόγιο των διαλόγων σε σχέση με το κείμενο που καταρτίσθηκε γράφει: «ως προς το θεματολόγιον υπήρξεν ομόφωνος η τάσις μεταθέσεως του κέντρου βάρους κατά την “επιλογήν” των θεμάτων από τα “ενούντα” εις τα “χωρίζοντα” τας εν διαλόγω Εκκλησίας θεολογικά ζητήματα και δη εν τω πεδίω της εκκλησιολογίας»[3].

Στο τέλος της εισηγήσεως έκανε μιά σημαντική διαπίστωση.

«Βεβαίως, ουδενός διαφεύγει την προσοχήν ότι πάντες οι υπό της Ορθοδόξου Εκκλησίας διεξαγόμενοι διμερείς Θεολογικοί Διάλογοι εισέρ- χονται προοδευτικώς και σταθερώς εις τον κρίσιμον δια την περαιτέρω πορείαν αυτών εκκλησιαστικόν χώρον, εις τον οποίον εντάσσονται και αι σοβαρώτεροι θεολογικά δυσχέρειαι του Διαλόγου μεταξύ της Ορθοδοξίας και του λοιπού χριστιανικού κόσμου. Εν όψει και των νέων αυτών προοπτικών, αι οποίαι ενθαρρύνονται και ευρύτερον εις τον Οικουμενικόν Διάλογον, η Ορθόδοξος Εκκλησία θα έδει να αξιοποιήση την εκκλησια- στικήν διδασκαλίαν αυτής όχι μονον δια την επιβεβαίωσιν της αυτοσυνειδησίας της, αλλά και δια την υπεύθυνον αξιολόγησιν της μορφής της εκκλησιαστικότητος του εκτός αυτής χριστιανικού κόσμου. Τοιαύτη αξιοποίησις της πατερικής και της κανονικής παραδόσεως, ως επίσης και της προς ταύτην συνεπούς εκκλησιαστικής πράξεως, καθίσταται οσημέραι αναγκαία δια τε την υπεύθυνον συμμετοχήν εις τούς διμερείς και τούς πολυμερείς Θεολογικούς Διαλόγους και δια την αυθεντικωτέραν εκκλησιαστικήν εκτίμησιν των αποτελεσμάτων αυτών, ως επίσης και δια την πλέον αξιόπιστον μαρτυρίαν της Ορθοδοξίας εις τον σύγχρονον κόσμον»[4].

Η παρατήρηση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί προέρχεται από τον Μητροπολίτη Ελβετίας Δαμασκηνό, ο οποίος ασχολήθηκε πολλά χρόνια με τούς διαλόγους της Ορθοδόξου Εκκλησίας με τούς άλλους Χριστιανούς και ήταν Γραμματεύς της Επιτροπής για την προετοιμασία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου.

Το σημαντικό είναι ότι χρησιμοποιεί προσεκτικό λόγο και προσεκτική ορολογία. Κανει λόγο για Ορθόδοξη Εκκλησία και τον «λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον», όπως,

άλλωστε, είναι και ο τίτλος του κειμένου.

Έπειτα, αναφέρεται στο ότι εν όψει των νέων διαλόγων της Ορθοδόξου Εκκλησίας «προς τον λοιπόν Χριστιανικό κόσμο» πρέπει η Ορθόδοξη Εκκλησία να αξιοποιήσει την εκκλησιαστική της διδασκαλία, δηλαδή την «πατερική και κανονική παράδοσή» της, όχι μονον για να επιβεβαιώσει την αυτοσυνειδησία της ότι είναι η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, αλλά και για την υπεύθυνη αξιολόγηση «της μορφής της Εκκλησιαστικότητας του εκτός αυτής Χριστιανικού κόσμου». Αυτό σημαίνει ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία με το κείμενο που ετοίμαζε για την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο θα έπρεπε να καθορίσει τι είναι οι Χριστιανοί εκτός αυτής από πλευράς εκκλησιολογίας, σύμφωνα με το πατερικό και κανονικό πλαίσιο της Εκκλησίας.

Ακόμη, θεωρεί αναγκαία μία τέτοια «εκκλησιολογική» αξιολόγηση από πλευράς «συνεπούς εκκλησιαστικής πράξεως», προκειμένου οι θεολογικοί διάλογοι να γίνονται με συνέπεια, για την αυθεντικότερη εκκλησιαστική εκτίμηση των αποτελεσμάτων των θεολογικών διαλόγων, όπως επίσης και για την «αξιόπιστον μαρτυρίαν της Ορθοδοξίας εις τον σύγχρονον κόσμο».

Η επισήμανση αυτή του Μητροπολίτου Ελβετίας Δαμασκηνού και Γραμματέως της Επιτροπής για την προετοιμασία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου είναι καίρια, σημαντική και αποφασιστική. Έθεσε το μεγαλύτερο εκκλησιολογικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ορθόδοξη Εκκλησία ως προς τούς θεολογικούς διαλόγους, ότι δηλαδή πρέπει να καθορισθή η λεγόμενη «εκκλησιαστικότητα» των «λοιπών Χριστιανών».

2. Η συζήτηση από τούς εκπροσώπους των Ορθοδόξων Εκκλησιών

Μετά την εισήγηση του Γραμματέως ακολούθησε ενδιαφέρουσα συζήτηση που έδειχνε την αγωνία των εκπροσώπων των Ορθοδόξων Εκκλησιών για να διατυπωθή στο κείμενο η ορθόδοξη εκκλησιολογία.

Θα παραθέσω τις απόψεις τους με σύντομες παρατηρήσεις μου.

«Ο Σεβ. Πρόεδρος (Μυρων Χρυσόστομος, εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου.): Ευχαριστώ τον Σεβ. Γραμματέα δια την παρου- σίασιν και του θέματος και του κειμένου τούτου. Ομολογουμενως αι πληροφορίες, αι οποίαι δίδονται εις το πρώτον μέρος του κειμένου του Σεβ. Γραμματέως είναι χρήσιμοι δια να ηξεύρωμεν πως ειργάσθη η Διορθόδοξος Προπαρασκευαστική Επιτροπή. Αι δε παρατηρήσεις, τας οποίας κάμνει εις το τέλος, είναι απολύτως χρήσιμοι, διότι μάς δίδουν την μετά τον Φεβρουάριον δημιουργηθείσαν κατάστασιν δια της περαιτέρω εξελίξεως των Διαλόγων, όπου αυτοί παρουσίασαν εξέλιξιν και όπου

αυτοί έχον νεωτέρας συνελεύσεις των. Επομένως, έχομεν πλήρη εικόνα ενώπιόν μας περί του τι έγινε τόσο κατά την διάρκεια της προπαρασκευής, όσον και μετά μεχρι της σήμερον»[5].

Από το κείμενο αυτό φαίνεται ότι ο Σεβασμιώτατος Πρόεδρος ευχαρίστησε τον εισηγητή τόσο για τις πληροφορίες που έδωσε με την εισήγησή του για τούς διαλόγους της Ορθοδόξου Εκκλησίας με τον λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον, όσο και για τις παρατηρήσεις του, μιά από τις οποίες είδαμε προηγουμένως. Τις πληροφορίες τις χαρακτήρισε χρήσιμες, τις δε παρατηρήσεις του «απολύτως χρήσιμες», για την περαιτέρω εξέλιξη των διαλόγων. Με αυτήν την παρατήρησή του σημείωσε ότι απέκτησαν εικόνα της όλης καταστάσεως.

Στην συνέχεια ο Πρόεδρος πρότεινε «τρία πρακτικά» σημεία για τον τρόπο της διεξαγωγής των συζητήσεων στις Προπαρασκευαστικές Επιτροπές, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο τα θέματα οδηγούνταν προς την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο.

Το πρώτον σημείο που πρότεινε ήταν να διαβάζεται το κείμενο που αφορά τον κάθε διάλογο και να γίνωνται οι σχετικές παρατηρήσεις. Το δεύτερον είναι ότι μετά που οι Επιτροπές θα βελτιώσουν το κείμενο θα πρέπει με απόφαση της Ολομέλειας, το κείμενο να παραπέμπεται στην «Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον οριστικώς» «ως θέμα κεκλεισμένον». Το τρίτον σημείο είναι ότι, επειδή ο διάλογος με τούς άλλους Χριστιανούς βρίσκεται σε εξέλιξη και ενδεχομένως δεν θα ισχύουν όταν θα συγκληθή η Μεγάλη Σύνοδος, γι' αυτό η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος «θα εξετάση το σύνολον των διαλόγων και εν τη ουσία του και εν ταις λεπτομερείαις του». Έτσι, στο κείμενο που θα καταρτιζόταν από την Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη έπρεπε να σημειωθεί:

«Το κείμενον αυτό, αποδεκτόν γενόμενον από την Ολομέλειαν, παραπέμπεται εις την Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον. Επειδή, όμως, εν τω κειμένω υπάρχουν και περιπτώσεις α,β,γ,δ, ταύτα προτείνονται προς τας Εκκλησίας και καλούνται αι Εκκλησίαι να τα κοινοποιήσουν και να τα προωθήσουν δεόντως»[6].

Από αυτά φαίνεται καθαρά ότι τα κείμενα τα επεξεργάζονταν οι εκπρόσωποι των Ορθοδόξων Εκκλησιών και στην συνέχεια αναπέμπονταν «ως κεκλεισμένα» θέματα στην Αγία και Μεγάλη Σύνοδο, η οποία όμως είχε την αρμοδιότητα να εξετάση το σύνολο των διαλόγων στην ουσία και τις λεπτομέρειές του.

Τελικά, αυτό δεν έγινε ακριβώς έτσι, διότι και τα κείμενα συζητήθηκαν στις Ιεραρχίες των Ορθοδόξων Εκκλησιών που είχαν την δυνατότητα να κάνουν προτάσεις, αν και οι περισσότερες προτάσεις δεν μπορούσαν να περάσουν, λόγω της ερμηνείας που έδωσαν στο θέμα της ομοφωνίας, αλλά ούτε έγινε στην Σύνοδο

της Κρήτης συζήτηση για το που βρίσκεται ο κάθε διάλογος της Ορθοδόξου Εκκλησίας με «τον λοιπόν χριστιανικόν κόσμον».

Παντως, στην Γ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Σύνοδο (1986), μετά την εισήγηση του Γραμματέως και τις παρατηρήσεις του Προέδρου έγινε ενδιαφέρουσα συζήτηση, μεταξύ των αντιπροσώπων των Ορθοδόξων Εκκλησιών πάνω στο θέμα της αυτοσυνειδησίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας, και στον προσδιορισμό των λοιπών Χριστιανών.

Παραθέτω την συζήτηση από τα δημοσιευθέντα Πρακτικά, με τις παρατηρήσεις μου.

«Ο Σεβ. Καρθαγένης: (κ. Παρθένιος, εκπρόσωπος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας): Σεβ. άγιε Πρόεδρε, θα ήθελα πρώτον κατά καθήκον αδελφικόν να εκφράσω τας ευχαριστίας μου εις τον Γραμματέα μας, Σεβ. Μητροπολίτην Ελβετίας κ. Δαμασκηνόν. Πραγματικά, αι εισηγήσεις και αι παρατηρήσεις του μάς βοηθούν, μάς κατατοπίζουν δια το όλον έργον και γενικά αι απόψεις του γεννούν κίνητρα, τα οποία δια κάθε Διάλογον είναι ωφέλεια μεγάλη και δύναται κανείς να είπη ότι τα ερωτήματά του είναι και γενικής φύσεως για όλους τούς Διαλόγους, τούς οποίους θα εξετάσωμεν. Προτού εισέλθωμεν εις κάθε Διάλογον χωριστά θα ήθελα να ερωτήσω, εάν μπορώ, λόγω ενός κινήτρου το οποίον δίδει ο Γραμματέυς και το οποίον αφορά εις όλους τούς Διαλόγους, να θίξω εν θέμα γενικής φύσεως. Το θέμα αυτό με αναγκάζει πολλές φορές να είμαι εφεκτικός. Το σημειώνει ο Γραμματέυς εις την τελευταίαν παράγραφον του κειμένου: «Εν όψει των νέων προοπτικών...». Ομιλει περί του εκτός της Ορθοδοξίας χριστιανικού κόσμου. Πολλές φορές εις όλους τούς Διαλόγους μας με όλους διαλεγόμεθα ως προς αδελφούς χριστιανούς. Όλοι το παραδεχόμεθα αυτό. Αλλά διερωτώμαι: δεν είναι καιρός να θεωρήσωμεν την θέσιν μας αυτήν κάπως πιο ευρυτέραν και κάπως πιο αληθινήν; Έχω την εντύπωσιν ότι μερικάί άλλαι χριστιανικαί Εκκλησιαί έχουν προχωρήσει ως προς το θέμα αυτό. Εγώ, όταν διαλέγωμαι με τούς Ρωμαιοκαθολικούς –είναι η κρίσιμος ερώτησις– παραδέχομαι ότι είναι Εκκλησία η όχι; Είναι ένα καίριον σημείον. Να πούμε τι είναι αυτοί οι άνθρωποι. Δηλαδή η Ορθόδοξος Εκκλησία είναι η μονη Εκκλησία και όλοι οι άλλοι είναι εκτός της Εκκλησίας; Η έχουν και αυτοί κάτι από την Εκκλησίαν; Τι είναι οι Ρωμαιοκαθολικοί και τι είναι αι Αρχαίαι Ανατολικαί Εκκλησιαί; Εάν παραδεχθώ ότι είναι Εκκλησιαί, θα αρχίσω να διαλέγωμαι τουλάχιστον πιο αδελφικά. Εάν όμως δεν είναι Εκκλησιαί, τότε τι γίνεται; Αυτήν την απορίαν έχω και θα ήθελα κάποιαν λύσιν. Όχι αμέσως. Αλλά αντιμετωπίζωμεν το θέμα εις τούς Διαλόγους μας»[7].

Διαβάζοντας κανείς τις απόψεις του Μητροπολίτου Καρθαγένης Παρθενίου, ο οποίος μετά έγινε Πατριάρχης Αλεξανδρείας, δεύτερος κατά την τάξη στα

πρεσβεία των Ορθοδόξων Εκκλησιών, παρατηρεί ότι μετά από τις ευχαριστίες του για την εισήγηση του Μητροπολίτου Ελβετίας, που ήταν πράγματι ωφέλιμη, έθεσε μιά εκκλησιολογική «απορία», υπό τύπον ερωτημάτων, αφήνοντας όμως να καταγραφεί η άποψή του ως προς την «εκκλησιαστικότητα» των ετεροδόξων Χριστιανών.

Θετεί το θέμα της «εκκλησιαστικότητας» του εκτός της Ορθοδόξου Εκκλησίας Χριστιανικού κόσμου, με τον οποίον γίνονται θεολογικοί διάλογοι. Τον Σεβασμιώτατον τον ενδιαφέρει να ορισθή τι είναι οι Ρωμαιοκαθολικοί και τι είναι «οι Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες», δηλαδή οι Αντιχαλκηδόνιοι, η Προχαλκηδόνιοι η Μονοφυσίτες, αφού ως Μητροπολίτης της Εκκλησίας της Αλεξανδρείας έχει συνεχή επαφή με τούς Κοπτες της Αιγύπτου.

Σαφέστατα κάνει λόγο για «αδελφούς Χριστιανούς» και για «Χριστιανικές Εκκλησίες» οι οποίες απεφάσισαν ως προς το θέμα αυτό, εννοώντας προφανώς τούς Ρωμαιοκαθολικούς, αφού με την Β Βατικανή Σύνοδο οι Ρωμαιοκαθολικοί προχώρησαν από την αρχή της αποκλειστικότητας στην αρχή της περιεκτικότητας, δηλαδή έδωσαν εκκλησιαστικότητα, έστω και ελλιπή, στις Ορθόδοξες Εκκλησίες, και ονόμασαν Χριστιανούς αδελφούς τούς άλλους Προτεστάντες.

Έτσι, θέτει την «κρίσιμον ερώτησιν», πράγμα που είναι «ένα καίριον σημείον»: «Εγώ όταν διαλέγωμαι με τούς Ρωμαιοκαθολικούς παραδέχομαι ότι είναι Εκκλησία η όχι;». «Δηλαδή, «η Ορθόδοξος Εκκλησία είναι η Μονη Εκκλησία και όλοι οι άλλοι είναι εκτός της Εκκλησίας;». «Έχουν και αυτοί κάτι από την Εκκλησίαν;».

Προτρέπει δε όλους τούς εκπροσώπους των Ορθοδόξων Εκκλησιών να απαντήσουν στα ερωτήματα αυτά. «Να πούμε τι είναι αυτοί οι άνθρωποι» και φυσικά να γραφή κάτι για το θέμα αυτό στο κείμενο που ετοίμαζαν για να παραπεμφθή στην Αγία και Μεγάλη Σύνοδο προς περαιτέρω απόφαση. Θα ήθελε «κάποια λύση», αλλά τονίζει «όχι αμέσως».

Δικαιολογεί αυτήν την εκζήτηση της ερωτήσεως για τον καθορισμό των άλλων Χριστιανών σε σχέση με την Ορθόδοξη Εκκλησία, γιατί μιά τέτοια απάντηση θα διευκόλυνε τον διάλογο με τούς Χριστιανούς αυτούς, γιατί όπως λέει: «Εαν παραδεχθώ ότι είναι Εκκλησίαι, θα αρχίσω να διαλέγωμαι τουλάχιστον πιο αδελφικά. Εαν όμως δεν είναι Εκκλησίαι τότε τι γίνεται;».

Είναι ευδιάκριτο ότι ο εκπρόσωπος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας έχει την πεποίθηση ότι δεν είναι μονον η Ορθόδοξη Εκκλησία η Μια, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, αλλά στοιχεία «εκκλησιαστικότητας» έχουν και οι εκτός

της Ορθοδόξου Εκκλησίας Χριστιανοί. Θετει, όμως, το θέμα, γιατί θέλει να ληφθή μιά σχετική απόφαση από όλες τις Ορθόδοξες Εκκλησίες. Παντως η άποψή του ήταν εμμέσως θετική, ότι, δηλαδή, υπάρχουν και άλλες Εκκλησίες.

«Ο Σεβ. Πρόεδρος: Ευχαριστώ άγιε Καρθαγένης. Θα υπενθυμίσω εις την Ολομέλειαν ότι εις την πρώτην φάσιν της προσυνοδικής προπαρασκευής μας μεταξύ των θεμάτων μας είχομεν και το θεολογικόν θέμα της οικονομίας εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία. Και του λόγου όντος περί της οικονομίας, την οποίαν δύναται η πρέπει η επιτρέπεται να εφαρμόση η Ορθοδοξία προς τούς εκτός αυτής, είχομεν μιαν μακράν παράγραφον περί του στοιχείου της εκκλησιαστικότητος των μεθ' ων διαλεγόμεθα. Όπου και με κάποιαν δογματικήν και θεολογικήν ευαισθησίαν ελέγετο, διατί διαλεγόμεθα, πως διαλεγόμεθα και εις ποίον βαθμόν εκκλησιαστικότητος θεωρούμεν ότι ευρίσκονται οι αδελφοί μας μεθ' ων διαλεγόμεθα. Δυστυχώς, το θέμα εκείνο εξέπεσε, αλλά το κείμενον μενει. Έχετε δίκαιον να επισημαίνετε το θέμα, αλλά ακριβώς και η παρατήρησις του Γραμματέως μας αφορά εις τούτο. Και ημείς να αποκτήσωμεν συνείδησιν της αυτοσυνειδησίας μας, αλλά και να εξετάσωμεν όσον είναι δυνατόν το στοιχείον της εκκλησιαστικότητος, το οποίον αντιπροσωπεύουν οι μεθ' ων διαλεγόμεθα. Ίσως θα χρειασθή όχι εις αυτήν την φάσιν που ομιλούμεν περί Διαλόγων, αλλ' εις μιαν προσεχή φάσιν της πορείας μας προς την Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον, όταν θα περάση η ημερησία διάταξις των δέκα θεμάτων, να επιληφθώμεν σοβαρώς και αυτού του θέματος, το οποίον θα συμπληρώση την περί Διαλόγων διατύπωσίν μας εν τω μελλοντι»[8]. Ο Πρόεδρος της Πανορθόδοξου Διασκέψεως Μητροπολίτης Μυρων Χρυσόστομος, εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, απάντησε στις απόψεις του εκπροσώπου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας με εύστοχο τρόπο. Ο ίδιος έχει παρακολουθήσει, ως εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, τούς θεολογικούς διαλόγους της Ορθοδόξου Εκκλησίας με τούς άλλους Χριστιανούς, όπως επίσης γνωρίζει και την προετοιμασία των Ορθοδόξων Εκκλησιών για την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο.

Έτσι, ενημέρωσε αυθεντικώς τούς εκπροσώπους των άλλων Ορθοδόξων Εκκλησιών, ότι μεταξύ των 100 περίπου θεμάτων που είχαν καταρτισθή από την Α Πανορθόδοξο Διάσκεψη στην Ροδο το 1961, είχε τεθή και το θέμα της εννοίας της Εκκλησίας. Επίσης, είχε τεθή και το θέμα της ακριβείας και της οικονομίας στην Ορθόδοξη Εκκλησία, το οποίο διερευνούσε από πλευράς εκκλησιολογίας, τι είναι οι άλλες Χριστιανικές Ομολογιες, αλλά και πως δεχόμαστε στην Ορθόδοξη Εκκλησία τούς ετεροδόξους Χριστιανούς, με Βαπτισμα η με Χρίσμα, πράγμα που θα δινόταν η απάντηση αν υπάρχει έγκυρο και υποστατό βάπτισμα εκτός της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Στο κείμενο αυτό που ετοιμαζόταν υπήρχε και «μια μακρά παράγραφος περί του στοιχείου της εκκλησιαστικότητας των μεθ' ων διαλεγόμεθα». Στην παράγραφο αυτήν αντιμετωπιζόταν ο βαθμός της «εκκλησιαστικότητας» «των αδελφών» με τούς οποίους γίνεται θεολογικός διάλογος, και μαλιστα αυτό γίνεται «με κάποια δογματική και θεολογική ευαισθησία».

Δεν έχω υπ' όψη μου το κείμενο αυτό και την παράγραφο περί της «εκκλησιαστικότητας» των ετεροδόξων Χριστιανών, αλλά φαίνεται σαφώς από τούς λόγους του Σεβασμιωτάτου Προέδρου, ότι το θέμα αυτό εξέπεσε από την θεματολογία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου: «Δυστυχώς, το θέμα εκείνο εξέπεσε, αλλά το κείμενον μενει». Η λέξη «δυστυχώς» είναι χαρακτηριστική. Στην ημερησία διάταξη της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου που είχε καταρτισθή πέρασαν μονον «δέκα θέματα», όχι όμως το θέμα της εννοίας της Εκκλησίας και το θέμα της ακριβείας και της οικονομίας στην Εκκλησία. Ένα τέτοιο σοβαρό εκκλησιαστικό θέμα δεν θεωρήθηκε καλό να αντιμετωπισθή στην Μεγάλη αυτήν Σύνοδο.

Πράγματι, όταν διαβάση κανείς τις αποφάσεις της Α' Προσυνοδικής Πανορθόδοξου Διασκέψεως (Γενεύη 21-28 Νοεμβρίου 1976), θα διαπιστώση ότι καθορίσθηκαν τα δέκα θέματα με τα οποία θα ησχολείτο η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος, και αμέσως μετά από αυτά, προσδιορίσθηκαν ότι τα δεύτερης προτεραιότητας θέματα θα είναι τέσσερα, μεταξύ των οποίων και το τι είναι Εκκλησία και τι είναι η ακρίβεια και η οικονομία στην Ορθόδοξη Εκκλησία, ως προς τον τρόπο της αποδοχής των ετεροδόξων στην Ορθόδοξη Εκκλησία.

Συγκεκριμένα γράφεται:

«...ομοφώνως αποφασίζει:

Α. δια το θεματολογικόν:

1. Όπως η ημερησία Διάταξις της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου αποτελεσθή εκ των ακολούθων δέκα θεμάτων:

α) Ορθόδοξος Διασπορά.

β) Το αυτοκέφαλον και τρόπος ανακηρύξεως αυτού.

γ) Το αυτόνομον και τρόπος ανακηρύξεως αυτού.

δ) Δίπτυχα.

ε) Το ζήτημα του κοινού ημερολογίου.

στ) Κωλύματα γάμου.

ζ) Αναπροσαρμογή των περί νηστείας εκκλησιαστικών διατάξεων.

η) Σχέσεις Ορθοδόξων Εκκλησιών προς τον λοιπόν χριστιανικό κόσμο.

θ) Ορθοδοξία και οικουμενική Κινησις.

ι) Συμβολή των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών εις επικράτησιν των χριστιανικών ιδεωδών της ειρήνης, της ελευθερίας, της αδελφосύνης και της αγάπης μεταξύ των λαών και άρσιν των φυλετικών διακρίσεων.

2. Όπως εκ των λοιπών προταθέντων θεμάτων τα συγκρεντρώσαντα κατά δευτέραν προτεραιότητα μείζονα προτίμησιν εν τη Επιτροπή, ήτοι τα ακόλουθα: Αι πηγαί της θείας Αποκαλύψεως, Έννοια της Εκκλησίας, Κωδικοποίησις Ιερών Κανόνων και κανονικών διατάξεων, Οικονομία και ακρίβεια, ταύτα παραπέμπονται εις την ιδιαιτέραν μελέτην των επί μερους Εκκλησιών προκειμένου ίνα ενδεχομένως τύχωσι μελλοντικής διορθοδόξου εξετάσεως».

Έπρεπε, λοιπόν, το θέμα της Εκκλησίας και ο βαθμός της «εκκλησιαστικότητος» των ετεροδόξων να τεθή επισήμως προς συζήτηση στις Ιεραρχίες των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών και αφού ωριμάσει το θέμα, τότε ενδεχομένως να μελετηθή σε μελλοντική διορθόδοξη συνάντηση.

Ομως, τέτοια θεολογική συζήτηση δεν έγινε μεχρι τώρα, τουλάχιστον στην Ελλάδα, αλλά τελικά αντιμετωπίσθηκε αυτό το θέμα στην Συνοδο της Κρήτης, παρά τα όσα γράφονταν και λέγονταν στις Προσυνοδικές Πανορθόδοξες Διασκέψεις.

Μαλιστα, ο Μητροπολίτης Μυρων Χρυσόστομος έγραψε ένα βιβλίο για την αναγνώριση των μυστηρίων των ετεροδόξων και εκεί συμπεριέλαβε όλο το υλικό και τις προσωπικές του θέσεις για το θέμα αυτό, το οποίο εξέπεσε από την θεματολογία της «Αγίας και Μεγάλης Συνόδου».

Παντως, ο Μητροπολίτης Καρθαγένης έθεσε ένα σοβαρό θέμα: Πως γίνονται θεολογικοί διάλογοι με τούς ετεροδόξους Χριστιανούς, χωρίς να καθορισθή τι ακριβώς είναι;

Δυστυχώς, και στο θέμα αυτό επικράτησε μιά θεολογική σύγχυση στην Εκκλησία, σύμφωνα με όσα απεκάλυψε ο Γεώργιος Γαλίτης ομιλώντας αμέσως μετά τον

Πρόεδρο.

«Ο Ελλογιμ. Καθηγ. Γαλίτης: (Εκπρόσωπος του Πατριαρχείου των Ιεροσολύμων): Σεβ. άγιε Πρόεδρε, ο άγιος Καρθαγένης έθιξε εν πολύ σημαντικόν θέμα, το οποίον ημπορούμε να ονομάσωμεν εις την θεολογικήν γλώσσαν το θέμα των ορίων της Εκκλησίας. Είναι εν πολύ μεγάλο θέμα, δια το οποίο έγινε πριν ένα χρόνον εν συνέδριον εις τον χώρον αυτόν του Ορθοδόξου Κεντρου. Ασχολήθηκε το Θεολογικόν Σεμινάριον του Σαμπεζύ με τούς Διαλόγους της Εκκλησίας και εν κεντρικόν θέμα ήταν και τα όρια της Εκκλησίας. Με το θέμα αυτό έχουν ασχοληθή πολλοί θεολόγοι (Florovsky, Bulgakov, έλληνες κλπ.). Θελω να παραπέμψω και εις το θαυμάσιον αυτό βιβλίον που ελάβαμε όλοι και έχει εν σχετικόν κεφάλαιον θαυμάσιον. Επί τη ευκαιρία αυτή επιτρέψατέ μου να συγχαρώ και να εκφράσω την μεγάλη μου χαρά για την όλη εργασία αυτή, την οποία παρουσιάζει ο Σεβ. Γραμματεύς στο βιβλίον αυτό, το οποίο είναι πολύ βοηθητικό και πληροφοριακό για τούς Διαλόγους, αλλ' επίσης και ως συλλογή κειμένων σχετικών προς τούς Διαλόγους. Όσον αφορά εις το κείμενον, το οποίον ευρίσκεται ενώπιόν μας, θα επεθύμουν να είπω ότι τα στοιχεία τα οποία δίδει ο Γραμματεύς εις το τέλος της Εισηγήσεώς του καλόν θα είναι και πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν από την Επιτροπή και να συμπεριληφθούν εις το κείμενον δια την αρτιωτέραν παρουσιάσιν του»[9].

Από την παρέμβαση αυτή φαίνεται ότι ο Γεώργιος Γαλίτης, εκπρόσωπος της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων, έδωσε σημαντική πληροφορία για το πως ετοιμαζόταν το θέμα «περί των ορίων της Εκκλησίας». Τα όσα είπε δείχνουν ότι διαρκώς γινόταν συζήτηση και από τούς Καθηγητές των Θεολογικών Σχολών, αλλά και από Συνέδρια και Σεμινάρια για τα «όρια της Εκκλησίας», δηλαδή κατά πόσον ταυτίζονταν τα χαρισματικά και κανονικά όρια της Εκκλησίας, και αν έξω από τα «όρια της Ορθοδόξου Εκκλησίας» υπάρχουν άλλες Εκκλησίες.

Προφανώς, αναφέρεται στα κείμενα των Θεολόγων και στα Συνέδρια στα οποία αναπτυσσόταν η άποψη ότι δεν ταυτίζονται τα χαρισματικά με τα κανονικά όρια της Εκκλησίας, που σημαίνει ότι έξω από την Ορθόδοξη Εκκλησία, όπως προσδιορίζεται από τούς κανόνες και τα δόγματα της Ορθοδόξου Εκκλησίας υπάρχουν χαρίσματα.

Φυσικά, όπως γράφει ο άγιος Μαξιμος ο Ομολογητης, το Άγιον Πνεύμα ενεργεί και σε όλους και στους εκτός της Εκκλησίας «ως συνεκτικόν» και «προνοητικόν»· στους εν Νομω «ως υποδεικτικόν της παραβάσεως» και «ως φωτιστικόν» της επαγγελίας του Χριστού· αλλά μονον στους ζώντας κατά Χριστόν ενεργεί «ως υιοθετικόν», διότι με αυτό γίνονται υιοί του Θεού· και σε αυτούς που φθάνουν στην θέωση ενεργεί το Άγιον Πνεύμα «ως ποιητικόν σοφίας».

[Συνεχίζεται]

1 Βλ. Γραμματεία επί της Προπαρασκευής της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας, Συνοδικά ΙΧ, Γ΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, 28 Οκτωβρίου -9 Νοεμβρίου 1985, Πρακτικά-Κείμενα, Ορθόδοξον Κεντρον του Οικουμενικού Πατριαρχείου Σαμπεζύ Γενεύης 2014

2 Ενθ. ανωτ. σελ. 96

3 Ενθ. ανωτ. σελ. 101

4 Ενθ. ανωτ. σελ. 103

5 Ενθ. ανωτ. σελ. 103

6 Ενθ. ανωτ. σελ. 103-104

7 Ενθ. ανωτ. σελ. 104-105

8 Ενθ. ανωτ. σελ. 105